

УДК 378.124:81(37/38):37.025

ОРГАНІЗАЦІЯ ІНТЕРАКТИВНОГО НАВЧАННЯ У ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ КЛАСИЧНИХ МОВ

Олександр Чорний

*Львівський національний університет імені Івана Франка
вул. Університетська, 1, 79000 Львів, Україна*

Розглянуто соціальні, методологічні та психологічні аспекти інтерактивних методів навчання. Базовим елементом інтерактивних методів виділено діалогічний метод педагогічного спілкування. Виокремлено головні проблеми застосування інтерактивних методів у вивченні класичних мов. Наведено приклади конкретних методів, що можуть бути застосовані у навчальному процесі, а також запропоновано комплексний метод “Аргументація пропозицій”.

Ключові слова: інтерактивний метод, суб’єкт-суб’єктні взаємини, діалогічне спілкування, полісемія.

Інтерактивні методи організації навчального процесу застосовують у багатьох галузях освіти. Їх активне впровадження пов’язане зі змінами в європейському просторі освіти і, насамперед, з приєднанням України до Болонського процесу. Відбувається корінна трансформація типів мислення, що успадковані від тоталітарної системи. Деякі дослідники акцентують на тому, що новий підхід у педагогічній парадигмі виявляється не в тому, що викладач є центральною фігурою навчального процесу (головне його завдання – передати суму знань), а повинен бути співучасником навчального процесу, який, постійно поповнюючи та оновлюючи знання, передає це вміння студентам [1, с. 80]. Застосування інтерактивних методів цілком відповідає новим парадигмам мислення, оскільки надають змогу студентам активно, у ролі суб’єкта, здобувати знання.

Інтерактивні методи і прийоми вивчають багато дослідників. Серед них О. Пометун, Л. Пироженко, Г. П’ятакова, Н. Заячківська, Г. Бордовський, В. Извозчиков, Л. Десев, М. Кларін, Д. Левітес, Х. Лійметс. Загальні положення цих дослідників та конкретні прийоми і методи інтерактивного навчання можуть знайти застосування у викладанні практично всіх предметів як загальноосвітньої, так і вищої шкіл. Натомість деякі прикладні питання залишаються недостатньо висвітленими. Це стосується, наприклад, такої спеціальності, як класична філологія. Зокрема, викладання таких головних предметів, як старогрецька та латинська мови.

Класичні мови античності (старогрецька та латинська) вважають мертвими мовами, оскільки не залишилось живих автентичних носіїв мови. Звичайно, це обмежує можливості якісного вивчення цих мов, водночас ставить перед педагогічною наукою складніші завдання збільшення якості навчання з орієнтацією не на наявні зразки, а на найновіші наукові реконструкції в цій галузі.

Ми ставили за мету з'ясувати вплив інтерактивних методів на ефективність навчання фахівців з класичних мов та окреслити головні методи, що можуть бути застосовані у підготовці фахівців.

На практиці недоліки суб'єкт-об'єктного підходу до організації навчального процесу долають шляхом запровадження інтерактивних методик, за яких студенти з об'єкта навчання перетворюються на його суб'єкт. На думку дослідників, запровадження інтерактивних методик у викладання фахових дисциплін дає змогу докорінно змінити ставлення до об'єкта навчання, перетворивши його на суб'єкт. Студенти долучаються до колективної взаємодії з викладачем під час лекцій та семінарських занять. Ефективність запровадження інтерактивних методів дає змогу студентам посісти місце суб'єкта в навчальному процесі, який ґрунтується на принципах поваги до його думки, спонуканні до активності, заохоченні до творчості [7, с. 3]. Суттєвою ознакою інтерактивних методів є взаємодія декількох суб'єктів. Це дає підстави зробити висновки, що базовим елементом цих методів є діалогічна взаємодія, яка ускладнюється якісно і набуває рис полілогічності. Деякі дослідники виділяють такі форми діалогічної взаємодії, як визнання рівності особистісних позицій, відкритість і довіра партнерів, переважання уваги педагога до співрозмовника і взаємовплив поглядів, спільна діяльність вчителя та учнів, що ґрунтується на взаєморозумінні й гуманізмі, на єдності їхніх інтересів й прагнень [3, с. 81]. Крім того, виділяють такі риси діалогічної взаємодії, як кооперативна (співпраця, взаємодопомога, інтеграція, ототожнення, зближення), конкурентна (конфронтація, конфлікт, диференціація, відособлення, віддалення) та кооперативно-конкурентна взаємодія [4, с. 50–51].

Однак є необхідність у точному окресленні межі суб'єктності студентів у навчальному процесі. Якщо стверджувати, що студент є абсолютним суб'єктом навчального процесу, то це засвідчувало б його безпосередній вплив на формування навчальних планів. З огляду на це деякі дослідники пропонують визначити чіткі межі суб'єкт-суб'єктної взаємодії [6, с. 6].

Можна стверджувати, що рівень суб'єктної автономії студентів у навчальному процесі опосередковано залежить від рівня автономії навчального закладу в системі вищої освіти і в суспільстві [5, с. 21]. Процес автономізації, який безпосередньо пов'язаний з ефективними інноваціями,

ускладнюється суспільними суперечностями, про що зазначають деякі дослідники [1, с. 80].

У процесі організації навчання класичним мовам важливо застосовувати принципи діалогічного спілкування, впроваджуючи інтерактивні методи. Важливо брати до уваги деякі особливості. Передусім у процесі вибору орієнтації на певний орфоепічний варіант вимови, треба мати на увазі, що можливі ускладнення розуміння, оскільки в інших навчальних закладах можуть бути прийняті інші варіанти. Але головною, на нашу думку, є проблема інтерпретації змісту. Ці труднощі пов'язані з наявністю лексичної та синтаксичної полісемії. Інтерактивні методи дають змогу за допомогою таких базових методів, як синектика та брейнстормінг, виробити вміння бачити полісемію, що є стилістичним прийомом багатьох античних авторів, а також брати до уваги її під час інтерпретації. Функція брейнстормінгу полягає у швидкому відтворенні потенційних лексичних значень та синтаксичних значень омоформ, з наступним об'єднанням у полісемантичні комплекси шляхом діалогічної взаємодії відповідно до конкретного інтерактивного методу. Вправи на полісемантичну інтерпретацію можуть використовувати як окремо, так і у поєднанні з іншими методами.

Тексти художніх творів авторів античності, зазвичай за давньою традицією, поділяють на певну кількість частин, які називають книгами. На наш погляд, для опанування змісту цих текстів недостатньо обмежитися лише одною або кількома книгами. Необхідне прочитання цілих текстів мовою оригіналу. Ми поділяємо думку тих дослідників, які вважають можливість адекватної інтерпретації тексту лише за умови цілісного охоплення його змісту [2, с. 92]. Прочитання проходження перекладу твору в курсі зарубіжної літератури не заміняє оригінальний твір, оскільки є лише одним із варіантів інтерпретації. Для опрацювання оригінальних текстів ми розробили комплексний інтерактивний метод, що має назву "аргументація пропозицій". Особливий акцент зроблено на прочитанні цілого тексту, що охоплює всі книги конкретного літературного твору в процесі аудиторної та самостійної роботи студентів.

Викладач розподіляє увесь текст на блоки, кількість яких залежить від кількості занять у навчальному курсі, що призначений для вивчення певного твору. Кожен блок опрацьовують на одному занятті та у процесі самостійної роботи. Для опрацювання тексту методом "аргументація пропозицій" викладач виокремлює у блоці певні ключові фрагменти, що мають значне смислове навантаження, зміст яких уточнюють та деталізують інші частини цього блоку. На занятті зі студентами, після спільного читання, інтерпретації та перекладу цього одного або декількох фрагментів, викладач формулює проблему, яка полягає у виявленні зв'язків цього фрагмента з іншими частинами блоку. Далі, шляхом брейнстормінгу та спільної дискусії,

студенти висловлюють та записують певні твердження, які повинні реконструювати зміст елементів, яких бракує. Для подальшої роботи кожен студент обирає одне твердження-пропозицію. Протягом позааудиторної самостійної роботи студенти повністю читають, інтерпретують і перекладають текст блоку та зіставляють пропозицію з прочитаним змістом. На підставі цього зіставлення, яке може бути стверджувальним, заперечувальним або іншим, студент пише невеликий, приблизно на декілька речень, висновок, в якому використовує цитати із прочитаного блоку тексту, що аргументують цей висновок відповідно до пропозиції.

Водночас треба зважати на те, що різні частини методу можливо видозмінювати або замінювати іншими. Наприклад, першу його частину, що має назву “генерація пропозицій” можна змінити на формулювання запитань до тексту, використовуючи роботу в мікрогрупах, або узагальнень певних частин. Викладач може використовувати різні варіанти на різних заняттях.

Також можуть бути застосовані різні методи на заміну слів, дописування речень, перефразування, заміни однієї граматичної конструкції іншою, компонування речень з наявних елементів.

До іншого типу вправ, що можна використовувати в інтерактивній формі у навчанні філологів-класиків, є рольові ігри, що також називають методами драматизації. Змістом вправ цього типу може бути будь-який текст, хоча, на нашу думку, особливо підходять драматичні твори – трагедії та комедії старогрецькою та латинською мовами. Зміст драматичного твору поділяють на декілька частин. Кожна група працює над узагальненням окремих частин, написанням тексту ролей, розподілом ролей. Наступним є розігрування вистави та його обговорення.

Наступний тип методів, які можна застосувати у підготовці філологів-класиків, можна охарактеризувати як більш наближений до моделювання наукової діяльності. Ці методи охоплюють різні види дослідницької роботи та підготовки, методи проектування та пошуку наукової інформації.

Метод навчання як дослідження має структуру побудови та верифікації певної гіпотези для розв’язання певної проблеми. Стосовно класичних мов це можуть бути гіпотези щодо граматичних, лексичних стилістичних та інших особливостей текстів античності. Зрозуміло, що метод навчання як дослідження має порівняно з реальним дослідженням ігровий, моделюючий характер та значно стисліші терміни виконання [9, с. 9–12].

Метод проектів полягає у формулюванні проблеми, її вирішенні та аргументації [7, с. 21–22]. Особливості методу “мозаїка” полягають у тому, що з матеріалом працюють два типи груп – домашні групи та групи експертів. У кожній з груп експертів беруть участь по одному учасникові з домашніх груп [7, с. 41].

Інтерактивні методи мають велике значення. Вони дають змогу зробити перехід до суб'єкт-суб'єктного рівня діалогічної взаємодії в навчальному процесі. Ці методи можна застосовувати для опанування навчального матеріалу значної складності та обсягу. У вивченні класичних мов ці методи можна застосовувати для поглиблення розуміння, якісної інтерпретації та збільшення обсягів матеріалу, який вивчають. Викладач повинен творчо та гнучко використовувати у навчальному процесі здатність інтерактивних методів до комбінування, що передбачає також розробку нових та комбінованих методів.

-
1. *Бачинська Є. М.* Механізм формування інноваційного освітнього простору в регіоні // Педагогіка і психологія. Вісн. АПН України. 2007. Вип. 1. С. 79–88.
 2. *Глазкова І. Я.* Виховна цінність іншомовного тексту // Педагогіка та психологія: Зб. Наук. пр. 2002. Вип. 23. С. 90.
 3. *Голобородько О. А.* Виховна функція діалогу в навчанні підлітків іншомовного спілкування // Педагогіка і психологія. Вісн. АПН України 2007. Вип. 2. С. 79–88.
 4. *Добрянський І. А.* Особливості, способи і прийоми організації активно-діалогічного навчання (з досвіду роботи) // Педагогіка і психологія. Вісн. АПН України. 2007. Вип. 1. С. 47–54.
 5. *Зайчук О. В.* Управління якістю освіти як складова державної освітньої політики. // Педагогіка і психологія. Вісн. АПН України. 2007. Вип. 2. С. 18–26.
 6. *Кушнір В. А.* Системний аналіз педагогічного процесу. Методологічний аспект. Кіровоград, 2001.
 7. *Пометун О. І., Пироженко Л. В.* Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: Наук.-метод. посіб. К., 2005.
 8. *П'ятакова Г. П.* Рольові і імітаційні ігри та їх застосування у навчальному процесі вищої школи. Львів, 2005.
 9. *П'ятакова Г. П., Заячківська Н. М.* Сучасні педагогічні технології та методика їх застосування у вищій школі. Львів, 2003.

**THE ORGANIZATION OF THE INTERACTIVE LEARNING
IN TRAINING CLASSICAL PHILOLOGISTS****Olexandr Chornyj***Ivan Franko National University of L'viv
Universitets'ka Str., 1, UA-79000 L'viv, Ukraine*

The article considers social, methodological and psychological aspects of the interactive methods of learning. The dialogical method of pedagogic communication is distinguished as the basic component of the interactive methods. The main problems of interactive methods' application in learning Greek and Latin are introduced. A few examples of the interactive methods are given and the complex method "The Propositions' Argumentation" is proposed.

Key words: the interactive method, subject-subject relationships, dialogical communication, polysemy.

Стаття надійшла до редколегії 25.03.2008

Прийнята до друку 20.05.2008